

Lehet vizsgálni a Web-lap alkotójának kilétét, szakmai hozzáértését, felkészültségét, szakmai szervezetekben való tagságát; a szerző indítékait a publikálásra; a feldolgozott témaköröket; a felhasznált irodalomra való hivatkozásokat és az idézetek pontosságát; a közölt adatok időszerűségét (pl. az utolsó felfrissítés dátuma alapján) stb. Ezeket az ismerete-

ket oktatni is lehet: a kaliforniai University of Redlands a fenti megfontolásból szervezett 3 kreditpontot érő kurzust.

A szerző mindezeket példákkal is illusztrálja, továbbá jegyzékbe szedi [checklist] a Web-források értékelésében használható szempontokat.

(Mándy Gábor)

INFORMÁCIÓELŐÁLLÍTÁS, -MEGJELENÍTÉS, -TERJESZTÉS

Elektronikus és optikai információ- hordozók

98/084

ADAM, Lishan: The hybrid CD-ROM: potential applications in Africa = Online CDRom Rev. 21.vol. 1997. 4.no. 211-215.p.

A „hibrid” CD-ROM: alkalmazási lehetőségek Afrikában

CD-ROM; Hatékonyság; Online üzemmód; Számítógép-hálózat

Mivel Afrika messze elmarad a többi régió mögött az Internethez való csatlakozás tekintetében (1996 végén 52 afrikai országból csak 30 kapcsolódott a hálózathoz), a CD-ROM technológia továbbra is vonzó lehetőségeket kínál ezen országok számára. A CD-ROM 1985-ben útnak indult fejlődése nyomán a következő lényeges eredmények valósultak meg:

- a CD-ROM meghajtók ára, sokszoros teljesítménynövekedés mellett, a kezdeti 2000 dollárról napjainkra 100 dollár alá csökkent;
- a kiadott címek száma 1995-re 25 ezerre emelkedett;
- kifejlődött a multimédia- és a DVD (Digital Versatile/Video Disc) technológia.

Az ún. hibrid CD-ROM-ot a CD-ROM és az online technológia előnyeinek kombinálására fejlesztették ki. A „hibrid” elnevezést háromféle értelemben is használják:

- 1) hibrid CD-ROM formátum (ISO/HFS);
- 2) a CD-ROM és online technológia (Internet) kombinálása;
- 3) offline Web, CD-ROM formátumban.

Az ISO/HFS kettős formátumra az IBM és a Macintosh számítógépek inkompatibilitása miatt volt szükség. Az elsőként kifejlesztett IBM-kompatibilis ISO formátum következtében elvesztek a Macintosh-gépek lehetőségei a grafikai felületek és a hosszú fájl-név-formátumok kezelésére, ezért a Mackintosh fejlesztői saját CD-ROM formátummal álltak elő. Megoldásként az egyetlen lemezen kiadott ISO/HFS hibrid formátum kínálkozott.

A CD-ROM és az online technológia kombinálásának lényege az, hogy valamilyen CD-ROM adatbázis, multimédia-cím, játék stb. megvásárlásával a használó jogot szerez a szolgáltatás szerverén aktualizált információk online elérésére. Főbb alkalmazási területei:

- kézikönyvek és útmutatók online aktualizálással;
- könyvtári katalógusok online rendelési lehetőséggel;
- alkalmazási szoftverek online fórummal és rendszeres aktualizálással;
- oktatási anyagok online kommunikációs lehetőséggel.

A CD-ROM/online címek száma 1995 és 1996 között 311-ről 720-ra növekedett.

Ez a megoldás azért különösen kecsegtető az afrikai országok számára, mert az átlagos használó nem képes megfizetni az általános Internet-kapcsolati költségeket, továbbá a szolgáltatás Internet-kapcsolat hiányában is, sőt az Internetnél gyorsabban és kényelmesebben hozzáférhető az előfizetők számára.

A harmadik, *offline megoldás* előnyei az afrikai országok számára a következők:

- az online tartalmat offline használatra letölteni képes böngészők (pl. WebWhacker, Webanalyser stb.) elterjedése és az írható CD-k (CD-R) hardver- és szoftver-árainak csökkenése;
- a lassú kommunikációs vonalak miatti kényelmetlenségek kiküszöbölése;
- a megbízhatatlan távközlési infrastruktúra elkerülése;
- információterjesztés az Internet-kapcsolattal nem rendelkező országok számára;
- a képzés könnyebbége;
- az információk aktualizálásának és helyi hálózaton való terjesztésének lehetősége;
- intézményi és országos archívumok megteremtésének lehetősége;
- a saját web-oldalak kifejlesztésének könnyebbége, már meglévő minták átvételével.

- az online információk rendszeres mentésének lehetősége.

Összefoglalásként elmondható, hogy napjainkban, amikor a technológia rendelkezésre áll és az árak alacsonyak, a hangsúlyt az ismeretterjesztésre és a képzésre kell helyezni, hogy a hibrid CD-ROM minél szélesebb körben elterjedhessen az afrikai országokban.

(Novák István)

Lásd még 20, 37, 40, 70

Reprográfia, mikrográfia

98/085

GMITEREK, Wieslawa: Mikrofilm i komputeryzacja bibliotek = Bibliotekarz. 1997. 7-8.no. 13-15.p.

Mikrofilm és a könyvtárak számítógépesítése

Mikrofilm; Számítógépesítés

A mikrofilmet Párizs 1870-71. évi megszállásakor alkalmazták először gyakorlati célokra, nevezetesen úgy, hogy miután a lakosság kikémlelte az ellenség állásait, róluk vázlatot készített. E vázlatok kerültek mikrofilmre, amelyet postagalambok révén juttattak el a francia csapatokhoz.

Később az USA-ban próbáltak alkalmazási lehetőséget találni számára. E tekintetben az igazi úttörők a mormonok lettek, amikor mikrofilmre vették a róluk szóló történeti dokumentumokat. E filmtekerceket aztán a Salt Lake City egyik már nem használt sóbányájában helyezték el.

Már a mormonok filmtekerceire is jellemzők voltak azok az előnyök, amelyek azóta is minden újabb mikroformát ugyancsak jellemeznek. Így: a mikro-

formák alkalmazásának köszönhetően rengeteg rakatári férőhelyet lehet kiváltani; maguk a mikro-dokumentumok könnyen kereshetők vissza; a mikroformákra rögzített információk biztonságosan óvhatók-őrízhetők meg; a mikroformákról gyorsan és olcsón készíthetők sokszorosítások.

Napjainkban ennek ellenére sokan temetik a mikroformákat, mondván: a számítógépesítésen alapuló új technika minden olyan problémát megold, amelyet az információrobbanás idézett és idéz elő. A mikroformák helyett a szóban forgó szakemberek az optikai és az elektronikus eszközök és rendszerek „csatasorba állítását” javasolják. Egyelőre azonban az említett eszközöknek és rendszereknek sok hátrányuk van a mikroformákhoz képest. Többek

között a következők: az általuk készített reprodukciók nem jó minőségűek, nincsenek kidolgozva a módszer rekord-rögzítési szabályai, a rekordokat hordozó lemezek legfeljebb tíz évnél tartósságot garantálnak, a módszer rendkívül eszköz- és költségigényes, gyors a berendezések elavulása, miközben cseréjük inkompatibilitást idézhet elő.

Az optoelektronikával szemben a 150 éves mikroformák a legkorszerűbb rendszerekkel is kompatibilisek, és a jövőben sem lehet ez másként. A könyvtárak éppen ezért továbbra is élnek a mikrofilmzéssel. Elsősorban értékes gyűjteményeiket védik vele.

(Futala Tibor)

KÖNYVTÁRGÉPESÍTÉS, KÖNYVTÁRÉPÜLET

Számítógépes könyvtári rendszerek

98/086

MUIRHEAD, Graeme: System migration: if it ain't broke, fix it anyway = Libr.Technol. 2.vol. 1997. 4.no. 81-82.p.

Váltás új, harmadik generációs könyvtári rendszerekre

Gazdaságosság -könyvtárban; Integrált gépi rendszer; Konverzió

Az angol könyvtáros egyesület (Library Association, LA) sikeres tanfolyamokat szervezett a korszerűbb

könyvtári rendszerekre való áttérés (migráció) kérdéseiről. A szakirodalomban is sok közlemény foglalkozik a változtatás teendőivel, indítékaival. Kétségtelen tény, hogy a számítógépes könyvtári rendszerek mára elengedhetlenné váltak. Mindez hatalmas beruházással jár, talán ez alkotja a legnagyobb költségvetési tételt a személyzet és a könyvtári állomány után.

A könyvtári munkafolyamatok automatizálását nem egyetlen projektként, hanem soha be nem fejeződő folyamatként kell kezelni. A váltás, a fokozatos változtatás az a stratégia, amely segít kielégíteni az emberek és a szervezet igényét a stabilitásra és a folyamatosságra.

A könyvtárvezetők ennek ellenére gyakran gyors és opportunisták döntésekre kényszerülnek az újabb technológia vásárlásakor. Ma már elavult az a gondolat, hogy egy-egy rendszer élettartama 5-7 év is